

Delrapport för projekt

Sesam - Socialt Entreprenörskap tillSAMans

2021-01-11-2021-10-31

Madeleine Kothe

Innehåll

Inledning.....	3
Projekt mål	3
Målgrupp för projektet	3
Projektorganisation.....	3
Metoder	4
Bakgrund	4
Definition.....	5
Internationellt	5
Nationellt	6
Handbok om samverkan med sociala företag.....	6
Olika kommuner, olika strategier	7
Utvecklingsnätverk Sociala Företag.....	8
Regionalt.....	8
Lokalt.....	8
Markaryd	8
Ljungby	9
Älmhult.....	10
Sunnerbo samordningsförbund.....	11
Avslutning	12
Källförteckning.....	13
Bilaga 1	14
Bilaga 2:.....	21

Inledning

I januari 2020 påbörjades projekt Sesam, ett kommungemensamt projekt med finansiering via Sunnerbo Samordningsförbund. I projektet deltog kommunerna Markaryd, Älmhult och Ljungby kommun samt Region Kronoberg som samverkanspart med det gemensamma målet att skapa stödstrukturer för att främja socialt entreprenörskap.

Inom det sociala entreprenörskapet kan man se tre tydliga områden: Sociala företag, arbetsintegrerande sociala företag och sociala innovationer. Alla har gemensamt att de jobbar mot att förbättra samhället men vägen dit kan skilja sig.

Sveriges regering identifierar socialt företagande som en väg att nå de globala hållbarhetsmålen formulerade i Agenda 2030. Av den anledningen har regeringen utvecklat en strategi som listar olika främjande insatser. Målet är att öka antalet sociala företag och öka deras marknad i Sverige (Regeringskansliet 2018).

Projektmål

Målen med projekt Sesam är att:

- Kartlägga respektive kommun genom SWOT- och intressentanalyser
- Ta fram förslag på stödstrukturer för socialt entreprenörskap
- Öka kunskap och kompetens om socialt företagande
- Omvärldsbevaka; internationellt till lokalt
- Främja tillkomsten av fler sociala företag samt stötta befintliga sociala företag

Målgrupp för projektet

Den primära målgruppen för projektet har varit tjänstemän och politiker i de tre kommunerna. Tjänstemän i egenskap av att de har intervjuats och tillfrågats som sakkunniga. Politiker då de har intervjuats men även då de följer respektive förvaltnings redovisning av vad som framkommit inom området socialt entreprenörskap. En annan primär målgrupp har varit de som idag redan driver och de som i framtiden önskar att driva ett socialt företag. En sekundär målgrupp för projektet har varit samarbetsorganisationer så som Coompanion, Nyföretagarcentrum och Skoopi. Region Kronoberg har också varit en viktig part då de tidigare arbetat med frågor gällande socialt entreprenörskap.

Eftersom ett av målen är att främja fler sociala företag har även kommunernas invånare involverats som antingen företagare eller arbetskraft.

Projektorganisation

Projektorganisationen har bestått av en projektledare samt en inhyrd konsult på timbasis. Projektledare har utgått från Markaryds Kommun som även haft arbetsgivaransvaret. I kommunerna har det funnits en kontaktperson på respektive arbetsmarknadsenhet som projektledaren varit knuten till och som hjälpt till att förankra projektet internt. Utöver det interna arbete så har projektledaren haft omfattade kontakter med andra kommuner, myndigheter, samordningsförbund och andra relevanta parter som arbetat med frågan.

Den inhyrda konsulten är Bosse Blideman, ett känt namn inom den sociala ekonomin i Sverige. Tillsammans med projektledaren har det genomförts kontinuerliga avstämningsmöten där projektledaren fått mycket input på det arbete som utförts i respektive

kommun. Bosse har varit behjälplig i författandet av dokument, i kontaktskapande och fungerat som rådgivare.

Projektet har svarat till en styrgrupp bestående representanter från de tre kommunerna, förbundschefen i Sunnerbo samordningsförbund och en representant från Region Kronoberg. Projektets större frågor och vägval har förankrats i förbundets beredningsgrupp men besluten har fattats av förbundets styrelse.

Metoder

I projektet har mestadels kvalitativa metoder använts, främst i form av intervjuer och till viss del fokusgrupper när detta varit möjligt under de restriktioner som fanns under covid-19 pandemin. Det har även utförts analyser av sekundärdata från tidigare rapporter och projekt. Den kvantitativa data som finns kommer från det sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (SUS) som bland annat ligger till grund för nationella uppföljningar till regeringen. I SUS har vi mätt antal möten, både internt i kommunerna och med externa samarbetsparter.

Under projektet har ett flertal representanter från respektive kommun intervjuats, både politiker och tjänstemän. Projektledaren har i alla tre kommuner utgått från arbetsmarknadsenheten och haft ett bra samarbete med näringslivscheferna i Markaryd och Ljungby. Utöver intervjuerna som gjorts inom respektive kommun så har ett flertal kommuner, som arbetar med eller tidigare arbetat med frågor gällande socialt entreprenörskap, intervjuats. Projektledaren har även träffat representanter för ett flertal organisationer så som Coompanion, Inkludera och Skoopi. Därtill har ett flertal möten med sociala företag och andra viktiga aktörer genomförts. På grund av den rådande pandemin har de flesta möten genomförts digitalt. Digitala möten har både för- och nackdelar och detta har gjort att projektledaren har hunnit med väldigt många möten olika aktörer men haft svårare att bygga långsiktiga relationer.

Projektledaren har även samlat information genom att delta i webinarier, utvecklingsnätverk för sociala företag och europeiska seminarier gällande den sociala ekonomin.

Bakgrund

De tre kommunerna har sedan några år tillbaka på olika sätt och initiativ intresserat sig för att utveckla området inom socialt entreprenörskap. Inte minst har detta blivit mer aktuellt sedan kommunernas långtidsarbetslöshet ökat, då främst bland ungdomar och utrikesfödda. Socialt entreprenörskap via arbetsintegrerade sociala företag, ASF, ses som en framgångsrik arbetsmetod och modell för att nå långsiktiga, hållbara och trygga anställningar av personer i den målgrupp som definieras att stå längst ifrån arbetsmarknaden. Efter en träff med Samordningsförbundet i Halland som aktivt arbetat med frågan bestämde sig Ljungby, Markaryds och Älmhults kommuner för att dels fördjupa kunskaperna om förutsättningarna inom respektive kommuns möjligheter stimulera och stödja socialt företagande, dels att se över andra former av socialt entreprenörskap.

Under år 2019 gjordes en fördjupad utredning om Arbetsintegrerade sociala företag i Ljungby Kommun. Detta ledde till att Kommunstyrelsens arbetsutskott fattade beslutet att ta fram ett förslag på policy samt utreda hur kommunen vidare kan arbeta inom området. Det är

även Ljungby kommun som vid projektets start hade de enda uttalade sociala företagen med arbetsintegrering som huvudsyfte.

Definition

I Sverige finns idag ingen beslutad definition av socialt företagande men Regeringen har i sin nationella strategi för sociala företag (2018) tagit fram tre kännetecken:

- Sociala företag är företag, oberoende av associationsform, där den affärsmässiga verksamheten är ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål, exempelvis minska utanförskap, förbättra klimatet och miljön eller bidra till en tryggare livsmiljö.
- Företagets resultat mäts i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga mål som angetts som dess syfte att uppnå.
- Företagets ekonomiska överskott återinvesteras huvudsakligen i verksamheten, alternativt investeras i ett nytt samhällsnyttigt projekt, i stället för att primärt tas ut som vinst genom avkastning till ägarna.

Arbetsintegrerande sociala företag (ASF) har, förutom ovanstående punkter, som syfte att integrera människor på arbetsmarknaden och i samhället. Ett ASF ska även:

- Sälja varor och tjänster till kunder.
- Vara organisatoriskt fristående, det vill säga drivas i form av ett eget företag. Aldrig ägas av exempelvis en kommun.
- Skapa delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller liknande.

Uttrycket social innovation används ofta övergripande för att beskriva nya lösningar på samhällsutmaningar. En social innovation kan avse en ny metod eller ett nytt arbetssätt, och eftersom sociala innovationer löser samhällsutmaningar är de bra för individ och samhälle. Sociala innovationer kan förekomma i hela samhället, i både offentlig sektor, privat näringsliv och inom civilsamhället

Det finns ett flertal definitioner av vad som klassas som sociala företag och i en utredning från Tillväxtverket (2021) så problematiseras detta då man vill undvika risken att varje myndighet tillämpar sin egen definition, som de som vill erkännas som sociala företag behöver förhålla och anpassa sig till. En tydlig och enhetlig definition hade även gett en större rättssäkerhet för företagen då man kan utestänga de företag som inte lever upp till kravet om samhällsnyttiga avsikter samt få en bättre transparens vid utbetalning av stöd och bidrag. En enhetlig definition tydliggör även för den reguljära arbetsmarknaden vad som avses med ett socialt företag och förtydligar därmed dess mervärde och samhällsnytta. Detta antas även öka deras marknad genom ökat intresse och ökad efterfrågan. För att underlätta vidare arbete i kommunerna rekommenderas att använda regeringens definition tills/om det kommer andra rekommendationer.

Internationellt

Inom EU finns det en definition som lanserades av EU-kommissionen år 2011. Där definieras ett socialt företag som en organisation (European Commission 2021):

- Vars främsta mål är att uppnå sociala effekter snarare än att generera vinst till ägare och aktieägare.
- Som använder sitt överskott främst till att uppnå dessa sociala mål

- Som styrs av samhällsentreprenörer på ett ansvarsfullt, transparent och innovativt sätt. Det görs genom att involvera de arbetstagare, kunder och intressenter som påverkas av verksamheten.

Den sista delen i EU:s definition, kopplad till inkluderande styrning och ägande, är omtvistad i Sverige. Den ingår inte i den svenska regeringens beskrivning av socialt företagande.

Det finns flera likheter mellan hur länderna i EU har valt att hantera socialt företagande. Oavsett land, har de flesta sociala företag sina rötter i föreningslivet, i kooperativ och andra frivilligorganisationer som ansvarade för invånarnas välfärd innan välfärdsstaten utvecklades. Beroende på hur väl utvecklad välfärdsstaten är, har det därför påverkat förutsättningar och drivkrafter för de sociala företagen (European Commission 2016). Danmark och Finland har välfärdssystem som liknar det svenska. Det brukar refereras till som en nordisk välfärdsmodell, där staten tar ett stort ansvar för invånarnas välfärd. Storbritannien brukar kategoriseras som att landet har en liberal välfärdsmodell, där staten tar ett visst ansvar. Portugal och Spanien brukar kategoriseras som att de tillämpar en sydeuropeisk välfärdsmodell, där de sociala förmånerna är knutna till en individs anställning och därför varierar kraftigt. De kännetecknas bland annat av ett jämförelsevis outvecklat offentligt välfärdssystem, där familjen och i viss mån den sociala ekonomin förväntas kliva in och ta ansvar för invånarnas välfärd (Tillväxtverket 2021).

Sociala företag som begrepp möter även olika utmaningar i att bli accepterade som just sociala företag. I Portugal och Spanien grundar sig denna utmaning i att begreppet social ekonomi är välkänt, medan begreppet sociala företag är relativt okänt. De förstås i stället som en del av den sociala ekonomin. I Danmark och Finland är utmaningen snarare att det finns ett begränsat område som sociala företag kan verka inom. Detta för att den offentliga sektorn tar ett så stort ansvar för välfärden. Det skiljer sig från situationen i Storbritannien, där det finns en stor acceptans för sociala företag både politiskt och legalt. Där finns det även en vilja bland de företag som uppfyller EU:s definition av sociala företag att själva identifiera sig som just sociala företag (European Commission 2016).

Genom att följa den sociala ekonomins utveckling runt om i främst Europa, men även i världen, kan kommunerna få inspiration om vad som är möjligt att göra. Även om skillnaderna mellan ländernas välfärdsmodeller är stora så fungerar de sociala företagen i mångt och mycket på samma sätt.

Nationellt

Handbok om samverkan med sociala företag

Under hösten 2020 släppte Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en handbok där samverkan mellan kommuner, regioner och sociala företag stod i fokus. Bakgrunden till boken är att Sveriges regering har pekat ut sociala företag som en del av lösningen för att hantera dagens och kommande samhällsutmaningar.

I handboken beskrivs att det är svårt för kommuner som aktivt ska börja arbeta med dessa frågor att kopiera lösningar från andra kommuner som kommit längre eftersom arbetet med sociala företag måste utgå från de kommunspecifika utmaningar som man brottas med lokalt. Däremot är det viktigt att omvärldsbevaka och inspireras för att slippa uppfinna hjulet på nytt.

SKR har dock identifierat några framgångsfaktorer som underlättar för att kommunen ska få en bra samverkan med de sociala företagen:

- stöd från den politiska ledningen
- politiskt fastställda styrdokument och handlingsplaner
- en genomtänkt plats i organisationen som har ansvar för genomförandet
- en intern samordningsfunktion som samlar kompetenser och expertis från olika verksamhetsområden
- en extern samverkansstruktur där kommunen eller regionen kan ha dialog och utbyte med sociala företag och andra relevanta aktörer.

Man menar även att upphandling är viktigt då detta kan stötta de sociala företagen ekonomiskt (Sveriges kommuner och regioner 2020).

Olika kommuner, olika strategier

Under projektet har projektledaren varit i kontakt med ett 40-tal kommuner som på olika sätt arbetat med socialt entreprenörskap. Detta arbete kan vara via policy och handlingsplaner eller mer praktiskt genom upphandling eller IOP. Beroende på kommunens grundförutsättningar och om det finns en politiker eller tjänsteman som brinner för frågan så ser arbetet väldigt olika ut.

I Luleå använder man en stödbidragsmodell där alla nya ASFer får 50 000 kr i uppstartsstöd. För anställda med lönebidrag eller introduktionsanställning får företaget 30% av lönekostnader år 1, 20% av lönekostnader år 2 och övriga år får de 10% av lönekostnaden. Kommunen köper även arbetsträningsplatser av företagen och arbetar tätt tillsammans för att hitta nya lösningar som kan gynna både kommun och företag.

I Nordanstigs kommun har man skrivit ett avtal med Coompanion som fungerar som företagsrådgivare för alla sociala företag. Arbetsmarknadsenheten arbetar tillsammans med upphandlingsenheten för att stämna av vilka upphandlingar som ett socialt företag skulle kunna svara på och om man kan bryta ut delar av större upphandlingar för att det skulle kunna fungera bättre. Kommunen använder sig av reserverade kontrakt och träffar de sociala företagen fler gånger per år för att tillsammans blicka framåt.

I Vaggeryds kommun har man startat upp ett företag som man senare har knoppat av till ett ASF. Kommunen stod för alla kostnader i uppstartsfasen och började sedan knoppa av när företaget hade byggt upp ett kapital så att företagen kunde stå på egna ben. Kommunen köper även praktikplatser, använder sig av upphandling med social hänsyn och bevakar upphandlingar som sociala företag skulle kunna lämna anbud på.

I Karlskoga kommun har man ingen antagen policy utan arbetar mer hands-on genom att stödja de sociala företagen och köpa varor och tjänster av dem. Kommunen har varit med och startat upp ett flertal företag och uttrycker att det är kommunens ansvar att stå för stora delar av kostnaderna till dess att företagen kan stå på egna ben. Kommunen har skrivit avtal på ett antal sysselsättningsplatser och köpt företagsutbildningar via Coompanion.

Genom att samverka med andra kommuner som aktivt arbetat med frågan väcks både frågeställningar och inspiration. Detta är en viktig del i fortsättningen av projektet för att dra nytta och lärdom av hur andra har gjort istället för att ”uppfinna hjulet på nytt”.

Utvecklingsnätverk Sociala Företag

Under år 2021 har SKR startat ett projekt som heter Utvecklingsnätverk Sociala Företag. Med hjälp av medel från Europeiska socialfonden ska 12 kommuner, utifrån handboken om samverkan med sociala företag, skapa modeller för hållbara samverkansstrukturer och även få till fler affärer mellan kommun och sociala företag. Detta projekt kommer att fortgå under år 2022 och målet är att dessa kommuner sedan ska kunna fungera som inspiration och modellkommuner för andra som vill göra en liknande resa. Projektet kan komma att få stor inverkan på hur kommuner i framtiden väljer att arbeta med frågan kring socialt entreprenörskap och förhoppningen är att tillhandahålla den ”best practice” som saknas idag (Sveriges kommuner och regioner 2021).

Regionalt

Under år 2018–2020 antog Region Kronoberg en handlingsplan för hur de skulle arbeta kring socialt entreprenörskap. Arbetet började redan under år 2016 då regionen ville utveckla sitt eget strategiska arbete inom socialt företagande och detta ledde till att man genomförde ett projekt tillsammans med bland annat Coompanion. Eftersom socialt entreprenörskap kunde kopplas till 7 av 10 mål i den regionala utvecklingsstrategin (Gröna Kronoberg) sattes frågorna på agendan och det sågs som viktigt att skapa förutsättningar för hur man kunde arbeta med frågorna även på lång sikt.

Under Region Kronobergs projekt var ett av målen att bidra till att ta fram en policy i respektive kommun. I slutrapporten för projektet står det att det i Älmhult finns ett beslut på att ta fram en policy för sociala företag men detta beslut kan inte hittas i kommunens arkiv. Projektet ledde till att intresset för socialt entreprenörskap väcktes i alla tre kommuner och man valde att gå vidare med en gemensam projektansökan till Sunnerbo Samordningsförbund.

I dagsläget så jobbar inte regionen aktivt med socialt entreprenörskap men man driver projekt mot civilsamhället där frågor rörande området ingår. Då Region Kronoberg jobbat länge med frågorna finns en stor kunskapsbank för kommunerna att använda sig utav.

Lokalt

Markaryd

Markaryds kommun har innan projekt Sesam inte arbetat aktivt med socialt entreprenörskap. Under Region Kronobergs projekt fick politiker och en del tjänstemän information om socialt entreprenörskap och många har därför kunskap om begreppet och vad det innebär. Det togs även ett inriktningsbeslut på att man ställde sig positiva till att fortsatt arbeta med socialt entreprenörskap och att Arbetsmarknads- och integrationsförvaltningen skulle vara ansvariga för frågan. Därefter gick man via samordningsförbundet samman med de två andra kommunerna för att driva frågan vidare.

I Markaryd har projektet samverkat mycket med enhetschefen för arbetsmarknad och ekonomiskt bistånd samt med dåvarande näringslivschefen. Genom näringslivschefen har projektet fått tillgång till en stor kontaktyta både internt i kommunen samt externt bland företag, organisationer och föreningar. En av dessa kontakter ledde till att Markaryds kommun under våren fick sitt första sociala företag. Under våren var projektledaren behjälplig som rådgivare och kontaktförmedlare för att initiativtagaren skulle få rätt kontakter inom kommunen samt att få ett kontaktnät inom det sociala området. Under hösten/vintern är tanken att det sociala företaget ska utökas och nyttjas som utflyttad daglig verksamhet inom funktionshinderomsorgen. Detta är ett bra sätt att testa samverkan mellan kommun och sociala

företag på ett praktiskt sätt. Projektledaren har verkat för att kommunikationen i uppstartsfasen ska fungera på ett smidigt sätt och att arbetet ska fortskrida enligt plan.

Under hösten fick projektet presentera tankar och idéer inför kommunstyrelsens arbetsutskott och delar av socialförvaltningen vilket mottogs positivt. En av dessa idéer handlar om Strömsnäsbruks vandrarhem. Utanför huvudorten Markaryd ligger Strömsnäsbruk som är en liten ort med hög inflyttning av nyanlända och socialt utsatta. I Strömsnäsbruk finns det många aktiva föreningar som på olika sätt visat intresse för att gå samman och eventuellt bilda ett socialt företag. Kommunen äger också en fastighet som tidigare nyttjats som vandrarhem. Föreningarna har i samtal med näringslivschefen uttryckt sig positiva till att ta över driften av vandrarhemmet genom att starta ett socialt företag som kan verka inkluderande och arbetsintegrerande på orten. I nästa steg behöver föreningarna hjälp med processledning och inspiration för att komma vidare mot målet att starta ett socialt företag. Det skulle vara en viktig injektion för lokalsamhället och skapa en positiv dynamik. För att inte hamna i otakt med utvecklingen bör projektet samtidigt fokusera på att fortsatt informera och involvera tjänstemän och politiker i kommunen för att kunna anta ett styrdokument som fastställer kommunens viljeriktning och vilka verktyg som kan användas för att stödja befintliga sociala företag och främja tillväxten av nya. Under våren skrev projektledaren ett förslag till policy och riktlinje (se bilaga 1).

Tillsammans med enhetschefen för arbetsmarknad och ekonomiskt bistånd arbetade projektet fram en process för hur de sociala företagen ska få en väg in i kommunen. Den bygger på att sociala företag, precis som alla andra företag, tar kontakt med Näringslivsavdelningen som sedan agerar spindeln i nätet för att lotsa dem vidare till rätt instans, detta kan vara både internt och externt. Externa kontakter kan bestå av företagsrådgivning och då hänvisas initiativtagaren till Coompanion eller hjälp med att bygga upp ett kontaktnät i kommunen. Därefter är det även näringslivschefen som återkopplar och följer upp så att ärendet inte hamnat mellan stolarna. Detta är en väldigt enkel process men som visat sig vara effektiv i många kommuner och där de sociala företagen likställs med vilket annat företag som helst vilket lyfter deras status som företagare.

För att ytterligare spetsa Markaryds insatser under år två i projektet är upphandling ett stort fokusområde. Då SKR har visat att upphandling med social hänsyn och upphandling med reserverade kontrakt är strategiska verktyg för att både få kommunal service utförd och få arbetslösa människor i arbete. Genom att utbilda denna nyckelkompetens kan information sedan spridas till respektive förvaltning som är beställare av alla upphandlingar. Även utbildning inom idéburet offentligt partnerskap (IOP) för tjänstemän och politiker är nödvändigt då detta är ett annat bra sätt att samverka med sociala företag och samtidigt lösa ett samhällsproblem. Genom ett IOP kan man tydliggöra respektive parts insats och tillsammans hitta lösningar och metoder att använda sig av.

Ljungby

I Ljungby gjordes år 2019 en fördjupad utredning om arbetsintegrerande sociala företag vilket resulterade i ett flertal rekommendationer. En av rekommendationerna var att ta fram en policy tillsammans med Markaryds och Älmhults kommun. Ansvaret på att utreda policyfrågan hamnade hos Näringslivsavdelningen och vidare till projekt Sesam. Under projektets gång har projektledaren tillsammans med arbetsmarknadsenheten och näringslivsavdelning kommit fram till att socialt entreprenörskap bör ingå som en del i den nya näringslivspolitik som i dagsläget håller på att tas fram. Genom att koppla en

förvaltningsövergripande verksamhetsplan (se bilaga 2) till policyn kan frågorna som alla förvaltningar behöver arbeta med för att främja det sociala entreprenörskapet i Ljungby kommun lyftas. Projekt Sesam har i verksamhetsplanen tagit de sociala företagens åsikter i beaktande och även fått inspiration från de kommuner som tidigare arbetat med frågorna och då hittat fungerande metoder för att lyckas främja den sociala ekonomin.

Upphandlingsenheten ses som en viktig part och har under en längre tid haft möten med arbetsmarknadsenheten för att gemensamt titta på vilka upphandlingar som skulle kunna innefatta sysselsättningskrav. Under möte med upphandlingschefen beslutades att arbetsmarknadsenheten ska bli inbjudna till deras månadsgenomgång för att se vilka upphandlingar som skulle kunna bli aktuella för sociala företag samt lyfta frågan om kontraktsvillkor för sysselsättning. Riktade utbildningar mot både upphandlingsenheten och mot tjänstemän i respektive förvaltning ses som en nödvändig fortsättning i projektet då alla som är med i upphandlingsprocessen måste ha kännedom om upphandling med social hänsyn för att detta ska få genomslagskraft och användas på rätt sätt.

I Ljungby finns det två etablerade sociala företag i dagsläget: Slussen och Spiket. Under intervjuer med respektive verksamhetsledare uttrycks att man önskar ett utökat samarbete med Ljungby kommun. Slussen har under åren försökt få till ett flertal IOP med kommunen. Av olika anledningar har dessa inte blivit verklighet men Slussen ser positivt på ett framtida samarbete, gärna med inriktning på stadsodling, grönyteskötsel och/eller drift av Laganbadet. Spiket har uttryckt önskemål om att vara med och sköta driften av caféer i kommunägda lokaler så som exempelvis Grand och biblioteket. Slussen och Spiket skulle gärna svara på lämpliga upphandlingar och vill gärna ha ett nära samarbete med kommunen för att kunna diskutera inom vilka områden lämpliga upphandlingar skulle finnas samt hur/om man skulle kunna avgränsa upphandlingen så att de passar deras företag.

För att testa och stimulera samverkan har projekt Sesam stöttat Ljungby kommun i att skriva en ansökan om projekt Tegelbruket. Detta projekt syftar till att testa samverkan mellan kommunen och ett socialt företag. Det innefattar en tillitsbaserad process för att gemensamt hjälpa de som står längst från arbetsmarknaden att närma sig densamma genom grön rehabilitering. Förhoppningen är att detta projekt antas och kan starta upp under år två av projekt Sesam. Genom projektet kan man tillämpa verksamhetsplanen på ett praktiskt sätt. Projektledaren i Sesam får även möjlighet att följa de problem som skulle kunna uppstå hos båda parter och då fungera som ett bollplank.

För att frågan om socialt entreprenörskap ska leva vidare är det av största vikt att en person bär ansvaret för att omvärldsbevaka, samverka och sprida informationen vidare inom kommunen. De kommuner som arbetat långvarigt och framgångsrikt med sociala företag har alla haft en dedikerad person (ibland på heltid men oftast på deltid) som är ansvarig för att frågan lyfts och inte faller mellan stolarna. I Ljungby kommun rekommenderas att denna person har sin tjänst på arbetsmarknadsenheten då de har etablerad kontakt med målgruppen för de sociala företagen. Det är även viktigt att ha ett tätt samarbete och utbyte med Näringslivsavdelningen.

Älmhult

I Älmhult har frågan om främjandet av sociala företag behandlats flera gånger. Bland annat i ett kommungemensamt projekt tillsammans med Alvesta kommun där man gick ihop kring en gemensam projektansökan för att starta upp en caféliknande verksamhet för utlandsfödda

kvinnor. Detta initiativ fick inte ihop tillräckligt med finansiering och därför kunde inte projektet genomföras. Regionen drev ett projekt under år 2018, i vars slutrapport man kan läsa att det finns ett politiskt beslut på att ta fram lämpligt styrdokument för att främja socialt entreprenörskap. Detta beslut finns inte att hitta i kommunarkivet och tillfrågade politiker och tjänstemän känns inte vid detta beslut.

Ser man till Älmhults kommuns storlek så har kommunen ett stort antal långtidsarbetslösa som uppbär försörjningsstöd varje månad. Det finns därför ett behov att utöka arbetsmarknadsenhetens verksamhet. På arbetsmarknadsenheten har man visat stort intresse för arbetsintegrerande sociala företag (ASF) som en kompletterande metod att få människor i arbete. För att stärka förankringen i övriga delar inom kommunen bör informations- och förankringsseminarium om sociala företag genomföras. Därefter kan man ha en diskussion om vilken verksamhet som ska finnas i en aktiv arbetsmarknadsenhet och vilka verksamheter som kan utvecklas i form av ett ASF.

Målgruppen för att starta sociala företag, då främst arbetsintegrerande sociala företag, är stor och projektet har identifierat flera entreprenörer som uttalat intresse för att driva sociala företag om man kan få viss hjälp och stöttning från kommunen. Detta intresse har kommunen inte lyckats fånga upp på ett tillfredsställande sätt och entreprenörerna upplever en otydlighet från kommunens sida. Att tydligt ta ställning i frågan om socialt entreprenörskap skulle gynna både tjänstemän, som då vet på vilket sätt de kan främja företagen, entreprenörer som vill starta sociala företag och målgruppen som består av de som står långt ifrån arbetsmarknaden eller har någon form av funktionsvariation. Detta kan man göra genom att anta lämpligt styrdokument, förslag på dessa finns som bilaga (se bilaga 1 och 2).

För att frågan ska kunna drivas vidare i Älmhults kommun är det viktigt att en förvaltning fångar upp och driver frågan vidare, förslagsvis på arbetsmarknadsenheten där kunskapen om dessa företags förutsättningar redan finns. För att lyckas krävs det att personer från flera olika förvaltningar arbetar och samverkar förvaltningsöverskridande. De förvaltningar som ses som avgörande är kommunledningsförvaltningen (där både näringsliv och upphandling ingår) samt socialförvaltningen.

Insatser som skulle kunna vara lämpliga under år 2 är exempelvis studiebesök i syfte att inspirera och visa vad sociala företag kan åstadkomma samt informationsinsatser riktade mot politiker och tjänstemän.

Sunnerbo samordningsförbund

Sunnerbo samordningsförbund driver i dagsläget flera projekt som syftar till att hjälpa de som står längst från arbetsmarknaden och är i behov av samordnande insatser. Under projektiden har projektledaren varit i kontakt med ett flertal samordningsförbund och inom området socialt entreprenörskap arbetar man på väldigt olika sätt. Flera förbund har tillsammans med sina medlemsparter startat projekt som syftar att vara strategiska och strukturbyggande, så som Sesam. Andra samordningsförbund har införlivat frågan om socialt entreprenörskap i sitt förbunds grunduppdrag och anställt exempelvis en processledare som verkar för alla medlemsparters bästa i kontakten med sociala företag. I vissa förbund sitter en representant från samordningsförbundet som sammankallande för kommunala och regionala ASF-nätverk.

För att arbetet med socialt entreprenörskap ska leva vidare och inte falla mellan stolarna är det viktigt att en eller flera personer i respektive kommun får ansvaret att driva frågan vidare. En annan lösning skulle vara att samordningsförbundet anställer en person som håller i

informationsträffar, processleder, omvärldsbevakare och finns som sakkunnig när problem eller frågor uppstår. Denna person kan finnas som sakkunnig för alla medlemsparter, inte bara kommunerna när det kommer till frågor gällande socialt entreprenörskap. Denna tjänst skulle kunna innefatta hjälp att skriva projektansökningar och uppföljning av projekt som rör socialt entreprenörskap för både medlemsparter och sociala företag när det finns lämpliga projektpengar att söka. Detta skulle vara en bra fortsättning på projekt Sesam då arbetet med socialt entreprenörskap måste drivas under en längre tid för att bli väl förankrat i kommunerna.

Avslutning

Under våren 2021 gjordes en SWOT-analys för respektive kommun. Utifrån denna analys har projektledaren försökt stärka de delar som fungerar bra och arbeta för att motverka effekterna av det som fungerar mindre bra. Gemensamt för de tre kommunerna är att informations- och utbildningsarbetet bör prioriteras internt och externt. Genom att lyfta goda exempel och inspirera till att våga testa åtgärder utanför det "normala" kan kommunerna få fler personer i arbete och minska kostnaderna för försörjningsstöd.

Sammanfattningsvis har projektet närmat sig de projektmål som fanns uppsatta genom att fler tjänstemän och politiker fått en större kunskap om socialt entreprenörskap genom samtal, intervjuer, föredrag och informationsträffar. De sociala företagen har fått vara med i framtagandet av styrdokument och fått stöttning i kontakten gentemot kommunerna. Projektet har även identifierat ett flertal personer som är intresserade av att starta sociala företag och stöttat dem i processen att våga ta nästa steg. Projektet har tagit fram förslag på styrdokument för Ljungby och Markaryds kommun. Kontakten med andra kommuner har varit omfattande och tillsammans med Mora Kommun har det startats upp ett nätverk för kommuner som vill främja sociala företag. Projektet har omvärldsbevakat genom att delta på en europeisk konferens kring den sociala ekonomin samt varit i kontakt med personer (både företagare och statsanställda) i andra länder.

Arbete med att främja socialt företagande måste ses som långsiktigt och hållbart. Genom att förlänga projektet ges kommunerna ytterligare tid att ta fram hållbara stödstrukturer som kan implementeras i den ordinarie verksamheten. Projektledarens rekommendation är därför att förlänga projekt Sesam under år 2022.

Källförteckning

European Comission (2016). *Social Enterprises and their Eco-systems: Developments in Europe*. ISBN: 978-92-79-61643-3

Regeringskansliet (2018). *Regeringens strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation*. Art. nr: N2018.04

Sveriges kommuner och regioner (2020). *Ny väg till innovativa Välfärdslösningar -En handbok om samverkan med sociala företag*. ISBN: 978-91-7585-888-3

Tillväxtverket (2021). *Sociala företag i Sverige -Kartläggning och dialog om definition*. Rapport 0353. ISBN 978-91-88961-89-1

European Comisson (2021). *Social Enterprises*. https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en [2021-10-26]

Sveriges kommuner och regioner (2021). *Utvecklingsnätverk Sociala Företag*. <https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadvuxenutbildning/samverkan/socialaforetag/utvecklingsnatverksocialaforetag.36127.html> [2021-10-26]

Bilaga 1

Policy och riktlinjer för främjandet av socialt entreprenörskap.

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd	Beslutsinstans
Policy och riktlinjer för främjandet av socialt företagande	Policy Riktlinjer	ÅÅÅÅ-MM-DD	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig	Diarienummer	Reviderad	Giltig till
Näringslivschef	--	--	Tills vidare
Dokumentinformation	Syftet med dokumentet är att främja socialt entreprenörskap		
Dokumentet gäller för	Markaryds kommun		

Innehåll

Inledning.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Ansvar.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Policy för främjandet av socialt entreprenörskap.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Syfte.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Markaryds kommun ska främja socialt entreprenörskap	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Regeringens strategi och Agenda 2030	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Vägar till stöd	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Riktlinjer för främjandet av socialt entreprenörskap.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Förhållningssätt	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Stödstruktur	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Ekonomiskt förhållningssätt	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Näringslivsavdelningen och Arbetsmarknadsenheten....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Upphandling med social hänsyn.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Ansvar.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Inledning

Markaryds vision 2030¹ innebär bland annat att kommunen vill ha ett rikt och varierat näringsliv där människor och företag kan växa och utvecklas i en kreativ och hållbar miljö.

”Gemenskap och mångfald skapar en trygg, jämställd och framtidsbejakande kommun som präglas av tillit.”

Regeringen har pekat ut socialt entreprenörskap som en del av lösningen för att hantera dagens och framtidens samhällsutmaningar till exempel inom hälsa, integration, klimat, jämställdhet och enklare vägar till jobb.

Inom begreppet socialt entreprenörskap ingår: sociala innovationer och sociala företag. Sociala innovationer handlar om att möta samhällsutmaningar med nya idéer och lösningar som höjer kvaliteten på och förbättrar samhällets tjänster till medborgarna. Vad som är sociala företag är inte helt lätt att bedöma. Markaryds kommun utgår från de tre kännetecken som är formulerade i den nationella strategi för sociala företag som regeringen antog år 2018:

- Det är företag, oberoende av associationsform, där den affärsrättsliga verksamheten är ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål.
- Företagets resultat mäts i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga mål som angetts.
- Företagets ekonomiska överskott återinvesteras huvudsakligen i verksamheten, alternativt investeras i ett nytt samhällsnyttigt projekt, i stället för att primärt tas ut som vinst genom avkastning till ägarna.²

Sociala företag kan ta sig an olika samhällsutmaningar, till exempel att minska klimatpåverkan, öka demokratin och delaktigheten i samhället eller verka för sociala mål i utvecklingsländer. Många sociala företag är dessutom arbetsintegrerande (även benämnda arbetsintegrerande sociala företag; ASF), vilket innebär att de ger människor ökade möjligheter att närma sig arbetsmarknaden, till exempel genom arbetsträning.

Detta dokument innehåller två typer av styrdokument; policy och riktlinjer.

- **Policyn** anger de grundprinciper som finns för kommunens handlande allmänt eller i vissa avseende.
- **Riktlinjer** anger ett konkret stöd för ett visst handlande och avser främst frågor gällande ren verkställighet. Riktlinjerna beskriver på vilket sätt policyn ska efterlevas och syftar till att förtydliga policyn.

Ansvar

Samtliga chefer och förtroendevalda ansvarar för att förankra policyn inom sitt område på ett sådant sätt att den efterlevs.

¹ <https://www.markaryd.se/download/18.126b0f63175022ec9801db42/1602164872988/Vision%202030.pdf>

² [2018_sociala-foretag.pdf \(regeringen.se\)](#)

Policy för främjandet av socialt entreprenörskap

Syfte

Markaryd kommuns avsikt med policyn för främjandet av socialt entreprenörskap syftar till att klargöra kommunens roll och på vilket sätt kommunen kan stödja social innovation och sociala företag. Avsikten med policyn är också vägledande för tjänstepersoner och förtroendevalda i arbetet med att främja socialt entreprenörskap.

Markaryds kommun ska främja socialt entreprenörskap

Ett av Markaryd kommuns mål är att stärka vägen mot egenförsörjning genom eget lönearbete, ökad inkludering, trygghet, delaktighet och att ta tillvara på mångfald genom att vara öppen för nya arbetssätt för att hitta en gemensam väg för en hållbar framtid. Det ligger i Markaryd kommuns intresse att alla medborgare, utifrån sin egen förmåga och sitt eget intresse, är delaktiga på arbetsmarknaden. Detta leder dels till ett ökat välmående på individnivå, ökade skatteintäkter och att kostnaderna för försörjningsstöd minskar.

De sociala företagen, med sitt fokus på individuell anpassning och delaktighet, utgör en nisch som kan vara en viktig ingång för specifika målgrupper. Dessa företag kan möjliggöra en långsiktig anställning för personer som har svårigheter att etablera sig eller behålla ett jobb på den reguljära arbetsmarknaden. Kommunens roll är att ge råd och stötta de som vill jobba på ett socialt företag samt de som vill starta ett socialt företag och stödja utvecklingen av denna typ av företagsverksamhet.

Regeringens strategi och Agenda 2030

Det finns i dagsläget inte något särskilt regelverk eller någon särskild företagsform för sociala företag men regeringen har fattat ett beslut om en strategi för sociala företag³ och i den finns den definition som Markaryds kommun utgår från. Markaryd kommuns avsikt är att vara en förlängning av regeringens strategi och arbeta i linje med Agenda 2030 för att uppnå målen.

Vägar till stöd

- Främja det sociala företagandet och aktivt bidra till att sociala företag startas och fortlever.
- Aktivt sträva efter att utveckla och öka samarbetet med viktiga aktörer inom området.
- Öka kunskapen om sociala företag och dess villkor genom att synliggöra dem såväl internt som externt i kommunen.
- Ställa sociala hänsyn i upphandlingar där så är lämpligt.
- Förenkla upphandlingsförfarandet samt göra mindre omfattande upphandlingar där så är lämpligt.

³ https://www.regeringen.se/491b2f/contentassets/0f9a51b89db64c7490d310a9b05dee19/2018_sociala-foretag.pdf

Riktlinjer för främjandet av socialt entreprenörskap

Förhållningssätt

Kommunen har i de flesta fall det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Det handlar om att frigöra och utveckla enskilda och grupper egna resurser och främja människors aktiva deltagande i samhället. Markaryds kommun har ett positivt förhållningssätt till socialt entreprenörskap. Det är inte bara den enskilda människan som har mycket att vinna på att skapa sig ett arbete.

Ur kommunens synvinkel är det en stor vinst om människor erbjuds en plattform för arbete i stället för att individen under en kortare, eller längre tid behöver ekonomiskt bistånd. Det kan innebära minskade kostnader och ökade skatteintäkter. I sociala företag kan individen rustas och i förlängningen även bli mer gångbar på den reguljära arbetsmarknaden, vilket i sin tur underlättar kompetensförsörjningen.

Markaryds kommun ska främja och stödja uppkomsten av sociala företag på olika sätt. Det konkreta initiativet till ett socialt företag bör dock tas av dem som själva berörs då det handlar om fristående verksamheter i form av egna juridiska personer.

Stödstruktur

Många sociala företag är i behov av en ökad kompetens om företagande och dess villkor, affärsmannaskap och entreprenörskap. Initiativtagare till sociala företag kommer sannolikt att nå större framgång vid uppstart och drift av företaget om det finns ett lokalt konsultativt stöd. Markaryds kommun ska därför aktivt verka för ett gott samarbete med Coompanion Kronoberg.

Ekonomiskt förhållningssätt

Det finns ekonomiska modeller där socioekonomiska beräkningar visar på stora samhällsvinster vid investeringar i stöd och främjande av sociala företag. Långtidsarbetslöshet och utanförskap medför kostnader för olika aktörer i samhället och uteblivna intäkter. Om en person som står långt ifrån arbetsmarknaden, tack vare sociala företag, hittar en väg in i arbetslivet uppstår stora besparingar i välfärds kostnader.

Markaryds kommun ska i den mån det är möjligt stödja sociala företag genom att upphandla med social hänsyn. Det kan gälla upphandling av såväl varor och tjänster som platser för arbetsträning. Därutöver ger Markaryds kommun inte direkta ekonomiska bidrag till sociala innovationer eller sociala företag.

Näringslivsavdelningen och Arbetsmarknadsenheten

Kommunens verksamhet inom näringslivsavdelningen och arbetsmarknadsenheten ska inta en särställning gällande utvecklingen och informationsspridningen av socialt entreprenörskap i lokalsamhället.

I verksamheten möter kommunen många deltagare som står långt ifrån den reguljära arbetsmarknaden. Här finns sannolikt deltagare som kan bära på en drivkraft och vilja att starta ett företag som ett steg i utvecklingen och en väg till egen försörjning. Med

målgruppsanpassad och adekvat information om socialt entreprenörskap till deltagarna ökar chansen att någon vill ta steget till företagande.

Näringslivsavdelningen och Arbetsmarknadsenheten ska därför ha ett aktivt förhållningsätt i främjandet av socialt entreprenörskap.

Upphandling med social hänsyn

Den nationella upphandlingsstrategin omfattar målsättningar för social hänsyn i offentlig upphandling, ett bidrag till ett mer socialt hållbart samhälle. Förutom miljöhänsyn och arbetsrättsliga hänsyn bör även social hänsyn beaktas om upphandlingens art motiverar det. Krav på social hänsyn bör ställas när det är möjligt och lämpligt. Det kan handla om att främja möjlighet till anställning för särskilt utsatta grupper, säkerställa goda arbetsvillkor, lika möjligheter för kvinnor och män samt att varor och tjänster är tillgängliga för alla oavsett ålder eller funktionsvariation.

Markaryd kommuns upphandlingar kan och ska utgöra ett viktigt verktyg i främjandet av socialt entreprenörskap. Genom att använda olika former av social hänsyn tar Markaryds kommun ansvar för att använda skattemedel på ett ansvarsfullt sätt. Ett ökat socialt ansvarstagande vid upphandling gynnar inte bara samhället i stort utan har också betydelse för enskilda individer och berörda arbetstagare.

Enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) från 2017⁴ kan kommunen reservera deltagandet i en upphandling för vissa typer av verksamheter, till exempel för leverantörer vars främsta syfte är social eller yrkesmässig integration av personer som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, det vill säga ett arbetsintegrerande socialt företag.

Alla kommunala verksamheter och bolag ska aktivt arbeta för att utveckla upphandlingar till att omfatta social hänsyn. Detta innebär att varje upphandling ska föregås med en analys om möjligheter och konkreta metoder för social hänsyn.

Ansvar

För att arbetet med att främja socialt entreprenörskap ska bli framgångsrikt krävs en helhetssyn där alla nämnder är delaktiga, strävar åt samma håll samt kommunicerar och samverkar väl. Respektive förvaltning ansvarar för det egna arbetet med att efterfölja policy och riktlinje.

Näringslivsavdelningen och Arbetsmarknadsenheten har ett särskilt ansvar att stödja eventuell tillkomst av socialt företagande (se rub. Näringslivsavdelningen och Arbetsmarknadsenheten).

⁴ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/socialt-hallbar-upphandling/>

Bilaga 2:

Diarienummer: «Databas» «Diariennr»
«Grpplannr»

Verksamhetsplan

för Socialt Entreprenörskap

Gäller från:
Gäller för:
Globalt mål:

2022-xx-xx
Ljungby Kommun
Mål 9: Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

Fastställd av:
Utarbetad av:
Revideras senast:
Version:
Dokumentansvarig förvaltning:

Socialförvaltningen/Kommunledningsförvaltningen
2026-xx-xx
1

Ett utskrivet dokument är alltid en kopia, giltig version finns alltid på intranätet.

Innehållsförteckning

Inledning.....	23
Utgångspunkter.....	23
Målsättningar	23
Socialt entreprenörskap – begrepp	23
Vägar till stöd.....	24
Informations- och utbildningsinsatser	24
Rådgivning.....	25
Bidrag att söka inom Ljungby kommun.....	25
Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP)	25
Upphandling som arbetsmarknadsåtgärd.....	25
Upphandling med social hänsyn	25
Direktupphandling.....	26
Reserverad upphandling	26
Samverkan och samarbete	26
Ansvarsfördelning	26
Uppföljning	27

Inledning

Verksamhetsplanen för socialt entreprenörskap hör till näringslivspolicyn antagen den xxxx-xx-xx.

De sociala företagen har som drivkraft att lösa olika typer av samhällsutmaningar vilket gör dem viktiga i Ljungby kommuns arbete att uppnå vår vision; *"I Ljungby kommun formar vi framtiden tillsammans, 35 000 invånare år 2035"* men även i arbetet med de globala målen i Agenda 2030. Vi vill göra det möjligt för alla människor att bidra till sin egen och samhällets utveckling utifrån sin egen förmåga. Vi ser att sociala företag är ett framgångsrikt komplement till de övriga insatser som Ljungby kommun arbetar med.

Ljungby kommun vill genom denna verksamhetsplan underlätta för fler växande och livskraftiga sociala företag. Syftet med verksamhetsplanen är att tydliggöra för förvaltningar och kommunala bolag vilken roll de har i arbetet med att utveckla det sociala företagandet och hur stödet till dessa företag ska se ut.

Utgångspunkter

- I. Samhället består av tre sektorer: Offentlig sektor, privat näringsliv och det civila samhället/den sociala ekonomi. Alla tre sektorer måste inkluderas och mobiliseras. Samverkan blir därför en huvudstrategi.
- II. Kommunen bör ha en huvudroll, inte för att styra, starta eller äga, utan för att stödja positiva processer.
- III. Att arbeta för inkludering gör alla till vinnare, både ekonomiskt och leder till bättre välfärdsproduktion.

Målsättningar

- Respektive förvaltning ska upprätta tydliga processer gällande upphandling med social hänsyn.
- Respektive förvaltning ska känna sig trygg i att gå vidare i processen med idéburet offentligt partnerskap (IOP) när intresse kommer från den idéburna parten.
- Alla förvaltningar ska vara informerade, både som mottagare av intresse och som eventuella framtida utvecklare.
- De externa parter som är berörda/intresserade av information angående socialt entreprenörskap, har också nåtts av information om kommunens ställningstagande.
- De parter som konkret är intresserade av att utveckla socialt företagande, ska ha grundläggande kännedom om hur de ska gå vidare i processen.

Socialt entreprenörskap – begrepp

Social ekonomi är ett brett begrepp som är bra att känna till. Definitionen för social ekonomi är: "Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatorisk fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft."⁵

⁵ Regeringens arbetsgrupp för den sociala ekonomin, "Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt", 1999

En *social innovation* är en ny idé som uppstått till följd av en enskild individs, en grupp eller en gemenskaps kreativitet och som ger mervärde till en enskild individs eller en gemenskaps välfärd och hälsa eller till servicesystemet. Social innovation handlar om nytänkande som gör samhällsnytta och genererar intäkter. Ofta är innovation liktydigt med nya tekniska lösningar, men att innovation även kan handla om samhällsengagemang.

Socialt entreprenörskap är entreprenörer med innovativa lösningar på samhällsproblem baserade på affärsmässiga metoder. En social entreprenör är en person som drivs av att göra en förändring i samhället. Till skillnad från en ”vanlig” entreprenör är inte vinsten drivkraften utan det är viljan att förändra något. Det finns däremot ingen motsättning i att göra gott och tjäna pengar. Det som utmärker en social entreprenör är att själva affärsidén eller kärnverksamheten är att lösa ett socialt problem⁶.

Regeringen⁷ använder följande definition på *Arbetsintegrerande sociala företag*:

Företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):

- med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle,
- som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt,
- som återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter,
- företag som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.

Vägar till stöd

En utgångspunkt ska vara att kommunens samverkan och stöd till socialt företagande ska löna sig både rent ekonomiskt och på andra sätt exempelvis när det gäller kvalitet, brukarinflytande och empowerment. Detta gör att samarbetet med sociala företag i första hand ska ske genom avtal och samverkan och inte ekonomiska bidrag. Kommunen kan exempelvis köpa varor och tjänster samt upphandla med social hänsyn av sociala företag.

Informations- och utbildningsinsatser

Det är viktigt att det skapas resurser för information och utbildning. Det finns alltid personer inom näringslivet, kommunen och det civila samhället som är intresserade av att göra nytta för människor med företagande som metod. Därför ska årliga informationsträffar genomföras. När det uppstår intresse av att utveckla socialt företagande, är det viktigt att få utbildning om det sociala företagets egenart och förutsättningar för att driva det. Samverkan kan ske med hjälp av existerande sociala företag eller Coompanion.

⁶ <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/affarsutveckling/socialt-foretagande/definitioner-och-begrepp.html>

⁷ Regeringens strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation

Rådgivning

Coompanion är en regional rådgivningsresurs för sociala företag och erbjuder kostnadsfri rådgivning och utbildning. Kommunens kontaktperson på kommunledningsförvaltningen bör ha grundläggande kunskaper för enklare rådgivning. De arbetsintegrerande sociala företagens intresseorganisation SKOOP har även en regional resursperson att anlita.

Bidrag att söka inom Ljungby kommun

I stället för att kommunen driver en verksamhet så finns det bidrag att söka så att exempelvis en ideell förening kan skapa sysselsättning, träffpunktsverksamhet eller kvinnojour. Dessa bidrag finns att hitta på Ljungby kommuns hemsida.

Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP)

Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP)⁸ är en överenskommelse om samverkan mellan offentlig och idéburen sektor i syfte att uppnå ett visst allmännyttigt samhällsligt mål. Idéburna organisationer besitter ofta särskild kunskap som är viktig för att möta förändringar och problem i samhället. Det är därför viktigt att offentlig verksamhet samverkar med den idéburna sektorn för att få ta del av den kunskapen. Samverkan handlar ofta om att tillsammans lösa ett samhällsproblem, där den idéburna organisationen och den offentliga verksamheten båda bidrar med erfarenhet och kunskap.

- Partnerskapet ska bygga på ett gemensamt samverkansbehov där båda parter har ett gemensamt engagemang och ansvar för att uppnå det formulerade målet.
- Målet eller målen som ska uppnås ska vara allmännyttiga och en utgångspunkt är att det inte ska finnas några färdiga lösningar eller tjänster som kan köpas.
- Båda parter ska bidra med resurser till verksamheten. Det behöver inte handla om pengar utan den idéburna parten kan exempelvis bidra med ideellt arbete och den offentliga parten med lokaler.

Upphandling som arbetsmarknadsåtgärd

Upphandling med social hänsyn

Redan 2010 infördes i LOU uppmaningen att ”Upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta.”⁹ Detta ska alltså kommunen förhålla sig till vid all upphandling. Genom att ta social hänsyn i upphandlingar medverkar Ljungby kommun till att använda skattemedel på ett ansvarsfullt sätt och att skapa ett socialt hållbart samhälle. Detta kan göras på flera sätt exempelvis genom att ställa sysselsättningskrav eller jämställdhetskrav i upphandlingar¹⁰. I Ljungby kommun ska respektive förvaltning vid varje upphandling ha sociala företag i åtanke och vid passande upphandling arbeta för att få till stånd affärer med dem.

⁸ Idéburet offentligt partnerskap -Vägledning SOU 2019:56

⁹ LOU 2007:1092

¹⁰ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/socialt-hallbar-upphandling/>

Direktupphandling

Om man vill ha en ekonomisk relation med ett specifikt företag eller en organisation/förening kan man direktupphandla utan att det anses snedvrída konkurrensen. En direktupphandling är ett upphandlingsförfarande utan särskilda formkrav eller krav på annonsering. Det finns alltså inga bestämmelser om till exempel konkurrensutsättning, tidsfrister och liknande. Detta innebär att en upphandlande myndighet har en stor frihet att själv besluta hur en direktupphandling ska gå till¹¹. En direktupphandling i sin enklaste form kan vara att upphandlande myndighet tar kontakt med en leverantör, exempelvis ett socialt företag, och kommer överens med denne om uppdraget. Gränsen för direktupphandling är för närvarande 615 312 kr (2021-10-12). Beloppet beräknas per organisationsnummer och kalenderår som grund.

Reserverad upphandling

Syftet med reserverad upphandling är att stödja integration av personer med funktionsnedsättning eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Denna möjlighet går ut på att rikta en upphandling till företag/organisationer enligt två kriterier: Man ska ha arbetsintegrering som huvudsaklig verksamhet och målgruppen ska utgöra minst 30% av arbetsstyrkan¹².

Detta instrument används nu alltmer av kommuner som därmed kan göra dubbel vinst. Kommunen kan få en tjänst utförd (t ex grönyteskötsel eller fönsterputs) och dessutom få långtidsarbetslösa i arbete.

Samverkan och samarbete

För att Ljungby kommun ska nå framgång med arbetet att främja sociala företag krävs att det finns en intern organisation som bygger på ett helhetsperspektiv. Detta innebär att alla förvaltningar är delaktiga, strävar åt samma håll, har en bra kommunikation och samverkar i frågorna.

Genom att kontinuerligt omvärldsbevaka och nätverka kring dessa frågor kan man hålla informationen vid liv och hitta nya vägar till samarbete. Speciellt bör bevakas olika former av utlysningar från exempelvis Tillväxtverket, ESF eller Leader för finansiering av projekt eller förstudier inom området. Projekt genomförs med fördel tillsammans med lämpliga externa samarbetspartners som exempelvis; befintliga sociala företag, Coompanion, Region Kronoberg, Sunnerbo Samordningsförbund och/eller studieförbund och folkhögskolor. Det är positivt med ett brett partnerskap i projekt, gärna från alla tre sektorer.

Ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för stöd till socialt företagande.

Kommunledningsförvaltningens roll är att stödja tillkomsten av sociala företag.

Kommunledningsförvaltningen ska även informera och vara behjälpliga i frågor gällande upphandling med social hänsyn. Socialförvaltningens roll är att sammankalla till informationsträffar och skapa samverkansform med de berörda aktörerna såväl internt som externt. Respektive förvaltning ansvarar för det egna arbetet i linje med denna verksamhetsplan.

¹¹ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/inkopsprocessen/forbered-upphandling/valja-upphandlingsforfarande/direktupphandling/>

¹² <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/regler-och-lagstiftning/hallbarhet-i-upphandlingsreglerna/regler-om-reserverad-upphandling/>

Uppföljning

För att kunna bedöma nyttan och effekterna av genomförda kommunala insatser ska en årlig uppföljning ske. Socialförvaltningen ansvarar för uppföljningen. Rapportering sker till kommunstyrelsen.